

BANDERAS FALSAS

■◀ *Banderas falsas*, Carlos Serrano Azcona, 2011, vídeo, 67' • Un programa de Josetxo Cerdán

B*anderas falsas* és una pel·lícula pedagògica que no s'ha vist suficient. Tot i que el seu realitzador té una trajectòria que ve avalada per un dels noms que acostuma a arrossegar adhesions immediates entre la radicalitat cinèfila com és Carlos Reygadas, a aquesta pel·lícula documental de Serrano Azcona no se li ha prestat l'atenció deguda (...), fins al punt que aquesta projecció d'Xcèntric representa la seva estrena a Barcelona dos anys després d'haver estat presentada. Sense entrar a valorar quines han estat les causes perquè a *Banderas falsas*, tot i haver arrencat el seu recorregut amb una nota en un diari de rellevància nacional com *El País* (16 de novembre de 2011), no se li hagi prestat la suficient atenció, serveixin aquestes notes per detectar alguns símptomes al voltant del film que apunten a la necessitat de recuperar una pel·lícula que s'atreveix a enarborar un discurs crític des de dins del moviment crític, i ho fa allunyant-se de la posada en escena observacional, aparentment transparent i no intervencionista, de la major part de reportatges que han nascut de les brases del 15M, i apostant per una posada en escena en què l'aspror i la distorsió remetent constantment al seu valor com a artefacte audiovisual.

Com va deixar clar Samuel Alarcón al seu blog, el 15M ha generat infinitat de materials audiovisuals i els que encara estan per arribar... en la seva detallada enumeració dels diferents projectes que havia generat fins a la data de la seva redacció el moviment de protesta, Alarcón identifica *Banderas falsas* com "un assaig sobre el 15M que posa l'accent en l'acte de concentrar-se. Però ho fa amb manifestacions molt diverses i properes en el temps com la celebració de la victòria d'Espanya al Mundial de futbol de Sud-àfrica el 2010, la visita del Papa Benet XVI a Madrid el 2011 o les protestes a la Plaza del Zócolo de Mèxic contra l'especulació amb el combustible fòssil. Els formats de vídeo es barregen donant lloc a diferents textures en les quals es col·lecciona la diversitat de punts de vista. Els efectes sonors i la música escollida imprimeixen a les imatges i als crits una transcendència ambigua que ens fa sospitar de la mateixa naturalesa de l'acte de manifestar-se".

És aquesta una bona descripció de la pel·lícula, recull alguns dels seus elements centrals: es tracta d'un assaig visual, té una evident ambigüitat discursiva, i la seva factura, tot i que podria semblar simplement d'urgència, recull un tractament molt elaborat de muntatge i postproducció.

Trobem també en la naturalesa d'aquests elements substantius de *Banderas falsas* algunes de les raons per entendre l'escassa circulació que ha tingut un film que, com dèiem, requereix més atenció si realment volem entendre què va ser el 15M i, principalment, si volem seguir pensant que poden existir estratègies de lluita social en el segle XXI que siguin productives i no es quedin en la pura aparença (revolucionària?). *Banderas falsas* és, per tant, una pel·lícula de necessària condició pedagògica, però la complexitat també la converteix en blanc fàcil de la incomprensió, tot i la bona voluntat. Així, buscant informació per redactar aquestes notes, no va resultar estrany trobar a Internet el següent *post*:

Banderas falsas, fals documental.

A CinemusicUV ens interessa el cinema independent, el no convencional. I, cridats per aquest interès, ens proposàvem oferir la crítica d'algun documental relacionat amb els moviments socials que s'han produït en els últims mesos. Així doncs, ens endinsem en el catàleg de Filmin i trobem *Banderas falsas* (2011), de Carlos Serrano Azcona. La trajectòria d'aquest director amateur i el reconeixement que va rebre el seu primer treball en festivals com el de Sant Sebastià o el BAFICI ens van convèncer per donar-li un cop d'ull al seu últim documental, que es descriu de la següent manera:

"*Banderas falsas* és una pel·lícula documental de tall experimental, contemplatiu i poètic sobre l'anomenat 15M, els moviments socials al carrer i la manipulació de masses. *Banderas falsas* mostra visualment la resposta de la gent a la difícil situació sociocultural i política espanyola i internacional, provocada per la primera gran crisi mundial financera i social del segle XXI".

La prometedora descripció va ser el trampolí definitiu per llançar-nos a comprar aquesta pel·lícula. No obstant això, la piscina que el seu director ens ofería era buida. *Banderas falsas* comença amb la celebració de la victòria d'Espanya al Mundial de futbol, i passa per les manifestacions del 15M, la Jornada Mundial de la Joventut i, encara que no ho cregueu, per diverses estacions de tren de Zurich i alguns carrers de Mèxic.

La pèssima presentació formal d'aquest documental -la majoria de les imatges estan gravades amb càmeres digitals de baixa qualitat o telèfons mòbils-, que el director atribueix a l'ànim de "transmetre més proximitat i identificació amb l'obra", fa pràcticament impossible seguir durant més de 10 minuts seguits aquest metratge.

D'altra banda, el contingut de *Banderas falsas* dista molt de la descripció que el seu director ens donava. Les acampades i manifestacions realitzades pels ciutadans participants del 15M, les celebracions dels pelegrins de la JMJ i les dels espanyols que van celebrar la Copa del Món no tenen cap relació, encara que el director s'entesti a justificar aquest documental com un reflex de la manipulació de masses.

"El tall experimental, poètic i contemplatiu" d'aquest documental brilla per la seva absència. Allò insuls de les imatges i la pedanteria del missatge, que el director ni tan sols aconsegueix transmetre, fan d'aquest un desafortunat metratge. *Banderas falsas* no és una crítica a la manipulació de masses ni una reflexió visual sobre els moviments socials. Aquest documental només podria comparar-se als milions de vídeos amateur que circulen per Youtube. En definitiva, 2'50 € per 60 minuts de res.

Banderas Falsas, fals documental; post extret de
<http://cinemusicuv.wordpress.com/2011/12/21/banderas-falsas-falso-documental/>

Sense entrar en valoracions errades del text que no vénen al cas, com el fet que es qualifiqui a Serrano Azcona de "director amateur" o *Banderas falsas* de "fals documental" per no complir les expectatives, és clar que l'avaluació que es fa en el *post* treu a la llum alguns dels elements que, precisament, converteixen aquesta pel·lícula en un títol necessari, i no només per la seva singularitat, sinó per la radicalitat amb què planteja la seva mirada davant un esdeveniment, com el 15M, que habitualment genera discursos excessivament autocomplaents, plànols i mancats d'esperit crític.

El viatge que proposa a l'espectador *Banderas falsas* a través de les celebracions de la victòria espanyola al mundial de Sud-àfrica, l'ocupació de Sol per part de la ciutadania, i la visita del Papa a Madrid a la Jornada Mundial de la Joventut, és un toc d'alerta en si mateix sobre la condició que les mobilitzacions socials han arribat al segle XXI. L'apunt llatinoamericà del film, així com el recorregut final per la ciutat de Zurich no són altra cosa que la confirmació, en els seus dos extrems, que el que estem veient que passa a Madrid, no és altra cosa que una manifestació més de les dinàmiques neocapitalistes transnacionals i globals que travessen el nostre temps present. La conclusió no pot ser més ombrívola i per descomptat s'allunya de manera frontal dels discursos autocelebratius de tants altres films sobre el 15M.

Potser plantejar-ho en termes de manipulació de masses en un moment en què la hiperconsciència, almenys aparent, del ciutadà davant el paper dels mitjans se'n presenta com una de les condicions del nostre temps, podria semblar poc encertat.

Però el simple fet que hi hagi respostes com el *post* anterior apunta que aquest aparent coneixement del poder dels mitjans, no sempre és capaç d'entendre com aquest

s'articula i, encara menys, com s' enarboren de manera efectiva discursos crítics amb aquests mitjans que, al seu torn, assumeixen també una forta càrrega d'autocrítica. Perquè l'enemic al qual apunta *Banderas falsas* [...] no és tant el "contra" (els poders fàctics, polític-mediàtics, que també), com l'enemic interior que s'articula de dues maneres: l'autocomplaença d'una banda; i la reubicació d'aquests moviments ciutadans espontanis en l'òrbita de les formacions tradicionals de l'esquerra de saló (amb els partits polítics i els sindicats tradicionals com els seus màxims representants) per l'altra.

L'estructura de *Banderas falsas*, només aparentment senzilla, munta de manera successiva i reflectant (més aviat reflexiva) imatges d'aquests esdeveniments, per generar en la ment de l'espectador una sensació d' incòmoda ambigüitat sobre temes com ara la necessitat social d'acceptació, identificació i pertinença, i les formes d'activació col·lectiva pròpies dels nostres temps que s'aprofiten d'aquestes necessitats socials de l'ésser humà. I aviat sorgeixen dubtes sobre el què pot significar al segle XXI sortir al carrer de forma col·lectiva, o sobre si no és més efectiu el desplegament mediàtic que l'església catòlica és capaç de fer en termes de concentració *pop*, que una manifestació col·lectiva i assembleària que pren la plaça pública i la converteix en fòrum... La càrrega política de *Banderas falsas* és una càrrega de profunditat, que adverteix sobre la facilitat amb què els moviments socials poden ser, des de les seves dinàmiques públiques i de carrer, desactivats. Així, i com a element que serveix per tancar la rotunditat de la proposta de Serrano Azcona i el seu equip, trobem l'aspecte sorollista de les seves imatges (les diferents textures, les impureses, els moviments càotics dels diferents aparells de registre) i sons (on amb prou feines és possible distingir paraules en una sèrie de capes sòniques que distorsionen i embruteixen els registres originals, situant el tractament sonor del film molt més en l'òrbita de l'experimentació de l'avantguarda nord-americana que de la del cinema d'autor europeu). Tots dos apunten per igual a la fragilitat del material i dels discursos, la facilitat de manipulació, desviació i desactivació, a la contundència dels aparells de control del poder (on el panòptic foucaultí ha estat substituït per l'helicòpter que tot ho veu, a manera de *Big Brother* orwellià); i a la seva pròpia presència com a realitzador que ens planteja buscar més enllà de la transparència de les imatges i el que aquestes podrien semblar en un primer instant. I a buscar en el seu altre costat, com aquestes banderes falses que onegen constantment al film, i que d'una banda tenen el motiu de celebració, unió i alegria..., i per l'altre el d'una marca comercial.

Josetxo Cerdán

